

časovnici jave

vladimir visocki

ON SE NIJE VRATIO IZ BOJA

Što nije sve tako — ista je pogoda —
I to nebo golubijih boja,
I tašuma, i taj vazduh i ta voda,
Samo se on nije vratio iz boja.

Nije mi jasno ko beše u pravu
U našem sporu bez sna i spokoja.
Neću da ga krivim, tim da punim glavu,
Kada se on nije vratio iz boja.

Kad svi govorašu, čutaše. U horu
Ne peva, muka mučaše ga svoja.
Budio me noću, ustajô pred zorom,
A juče se nije vratio iz boja.

Što je danas pusto, razgovor se svio,
Zanemela su prosto usta dvojca.
Čak mi je i vetar vatru ugasio,
Kada se on nije vratio iz boja.

Kao iz ropstva proleće natislo.
Po manama ga zivkam iz prisvoja:
— Ne puši, družo! Odgovara svislô
Muk, juče se nije vratio iz boja.

Naši mrtvi nas ipak nekud vode.
Naši pall su časovnici jave.
U šumi se nebo kao usred vode
odražava, borovi se plave.

U zemunici mesta je za oba.
Čak vreme nam skupa teče bez zastoja,
Ali sad jednom. U meni teskoba
Šapče: ja se nisam vratio iz boja.

PESMA O ZEMLJI

Ko je kazao: sve zgorelo do tla
I više u zemlju ne bacajte seme?
Ko je kazao: zemlja je umrla?
Nije. Zatajila ona se za vreme.

Materinstvo njoj se ne može uzeti,
Niti odneti — iscrpeti more.
Ko je poverovo da su zažgli sveti
Oltar? Pocrnela ona je od more.

Kao provalije rovovi rasuti
I rasputine kao rane zjaju.
Obnaženi živci — oplićali, kruti
Stradanja njena nezemaljska znaju.

Zemlja otrpeće, pričekati svoje.
Ne upisuje je u bogalje zato.
Ko je kazao da zemlja ne poje,
Da je navek usta zapušila blatom?

Ne zvoni ona, no jauk je guši
iz svih njenih rana i iz svih odušja.
Ova je zemlja sama naša duša,
I ne gazite čizmama po duši.
Ko je kazao: zemlja je umrla?
Nije, pritajila ona se navreme...

LIRSKA PESMA

Ovde na šapama drže ravnotežu
Jele i ptice preplašeno poju.
Za začaranu divlju šumu vežu
Uklete niti san i nežnost tvoju.

Ne tuguj što će svet sa trešnje sneti
Vetar, što kiše jorgovan spiraju.

Ja ću te i tako odavde odneti
U dvorac u kome fanfare sviraju.

Tvoj mir čaran je hiljadu godina,
Skriven od mene i od sveta,
I ti misliš da je lepota jedina
Ova kojom cvet ta šuma ukleta.

Pusti nek se mesec prepire do zore
S nebom, i lišće rosu ne oseti, —

VLADIMIR SEMENOVIC VISOCKI (1938 — 1980) još za vreme svog kratkog života stekao je glas slave i kao glumac (pozorišni i filmski) i kao estradni poeta, koji je svoje stihove pevao uz gitaru. Opredivši se za estradu, tu novu boemiju, koja se razlikuje od stare, u ruskom smislu one jesenjske, po tome što se pesnik — umetnik ne prepušta dokolici zbilje, njenim kafanskim traumama, opijumu poroka koji se ne mogu prevladati, nego, naprotiv, pesnik stavlja sebi u zadatak da tu dokolicu, njenu internu masu, probudi aktivnošću iznutra, delovanjem odozdo iz same njene biti, da je opije opijumom estetskog nadahnuća, izvede na scenu zbivanja, budeći joj nove potrebe za izmaštanim lepšim tvorevinama duha.

Pesme koje piše Visocki uklapaju se u aktuelnost trenutka, u smislu zahteva da deluju kao uloge, u kojima akter nema vremena za oklevanje; mora ih odigrati odmah, na licu mesta. Pišući o njegovoj poeziji dejstva Robert Roždestvenski kaže: »On se žuri, premeravajući na sebi odeždu karakter i sudbinu drugih ljudi — smešnih i ozbiljnih, praktičnih i bezbriznih, realnih i umišljenih. On ulazi u njihove brige, probleme, profesiju i životne principe, demonstrira njihovu sposobnost mišljenja i manir govorenja. On improvizuje, uznosi, preuveličava, biva drzak i podsmejljiv, pecka i razobličava, odobrava i podržava...«

Sa ruskom: Tomislav Šipovac

Ja ću te i tako odavde odneti
u svoj dvorac što gleda na more.

U koji dan će u nedeljli sveti
I u čas koji ti oprezno začu
K meni? Na rukama ja ću te odneti
Tamo gde te niko neće naći.

Ukračću te, je l' ti krađa duši paše,
Da ja uzalud ne rasipam snagu,
i ako si spremna u raj na salaše,
Ako dvorac drugi zauzme za dragu.

*
Bila je čista kao sneg na gori.
U blatu samura! kao krin se vinu.
Od njenog mi pisma, evo, ruka gori,
Saznadoh gorku i mučnu istinu.

Stradanja njena sva behu pod maskom.
I maskarada završi se kruta.
Ovaj put, evo, pretrpeh fijasko,
Ali, nadam se, poslednjega puta.

Mislim na te dane moje pogibije,
Dok mi krv se kvarna u venama toči.
Ja stiskam pismo kao glavu zmije.
Kroz prste mi otrov prevare prosoči.

Neću da me vodi patnja agonije.
Vetre susreta, briši suze klete.
Za moje konje uvrede bič nije.
Neću mečava trag da mi zamete.

I tako ja evo bacam iza sebe,
Pod neba surrog nepreglednim bregom,
Opijum ljubice, karamfil što zebe,
Suze, naporedo što kaplju sa snegom.

*
Sasušene usne kao ogorci
Pregršt vode obrešuje svete.
Tako bodro piju vodu Crnogorci
I bodro žive — sve do tridesete,
A umreti je pošteno i česno
Od metka i mača, rana sa megdana,
Poneti sa sobom u grobnice plesnjo
Najmanje dvojicu — trojicu dušmana.

Dok se ne usija oroz, ruka borca,
Neumitno bije, s kolena, iz sêda.
Nikada ne vode roba Crnogorca,
On se prosto zarobiti ne da.

I on bi hteo da živi do stote,
Žedan života — čitav vek — i potom,
U kraju gde gora u nebo se ote,
A nebo u more svi se svom lepotom.

Na šesto hiljada deljeni obroci
Iz jedne pregršti vode, žive, svete...
I tako bodro žive Crnogorci
Svoj dugi vek — sve do tridesete.

I žene ih s vodom ispračaju s praga
I po škripinama kriju decu mušku
Do zemana kada ponese ih snaga
Da mogu da drže u rukama pušku.

Bez ridanja glasna oblače crninu
I još tiše žar na ognjištu spreću.
Tek tajnice suze u travu da linu
Mogu, dušmanima da ne krepe sreću.

Odmazda božja i ljudsko je mnjenje:
Besmisleno je sebe ne zgoreti!

Ljudi i gora samozapaljenje —
Ovde su prosto bunt i prkos sveti.

I pet vekova ta božja odmazda
Kao sinovljeva osveta za oca.
Požari planinski gore vazda
I crnogorska srca.

Menjaju se cari i carevodvorci,
No smrt u boju uvek beše sveta.
malo su cenili one Crnogorci
Koji trideset preživeše leta.

Meni je rođenje jedno svilo krila:
Kada bih rastao ja iz dva izdanka?...
Žalim, što Crna Gora nije bila
Drugi moj zavičaj, otadžbina, majka.

MASKE

Kô iz ogledala krivih — smeha pena
Prska i mene nosi na tom valu.
Nosevi svinuti, usta razapljena —
Kao na venecijskom karnevalu.

Šta da radim, da li izgubim se časkom?
Da se združim s njima, da me smeh golica?
Nadam se ipak da pod zveri maskom
Još su u mnogih prava ljudska lica.

Svi u maskama, perika sjaj nužni.
Ko j' izmaštan, a ko iz poetskih čuda?
Sused moj s desna Arlekin je tužni,
Drugi je dželat, svaki treći luda.

Stupam u kolo smejača, nehata.
Ali ipak ja sam nesiguran s njima.
Prijatelju što je sa maskom dželata —
Svida se maska i on je ne snima.

Prijatelj Arlekin navek zatuzio:
Pečalno mu lice sve veće otkriće.
Ako luda svoj lik s kojim se združio
I ostavi sebi — sve normalno biće.

Okolo mene prsten veže krute žice.
I hvataju me, uvlače u pljasku.
Oni tako moje i obično lice
Primaju sasvim normalno kô masku.

Petarde, konfete. No, sve nije tako...
I maske gledaju na me u prekoru
I prebacuju mi što po taktu lako
ne igram, već gazim na nogu partneru.

I evo zle maske smeju se nada mnom.
One veselije, s više zla, iskrica.
A za maskama kô za stenom tamnom
Zaboravljena stoje ljudska lica.

Ganjaju u stopu svoje muze jadne
ne moleći da se otkriju lutkice.
Šta li će biti kada maska spadne —
Polumaska ili neko polulice?

U tajnu ja sam pronikao ipak,
Uveren da to istina je stara:
Ravnodušje maske obličje je i znak
Zaštite od ispljuvka i šamara.

Kako dobro lice mogu da odelim
Od lošeg, čestitog da uhvatim
znamem?
Oni jednostavno maske su nadeli
Da lice o oštri ne razbiju kamen.